

Økonomisk konsekvensanalyse av et
utvalg store selskaper i norsk
forsvarsindustri

Oslo, 22.03.2018

Building a better
working world

1	INNLEDNING	2
1.1	Bakgrunn og formål	2
2	METODE	3
2.1	Beregningsmodell.....	3
2.2	Datagrunnlag	4
2.3	Forutsetninger og begrensninger	4
3	FUNN OG KONKLUSJON	6
4	FORSLAG TIL VEIEN VIDERE	7
	REFERANSER	8

1 Innledning

På forespørsel fra Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening (FSI) har EY gjennomført en analyse av hva staten i gjennomsnitt har fått i årlige inntekter fra de tre største selskapene i norsk forsvarsindustri i perioden 2009-2016. Disse inntektene er sammenlignet med statens kjøp av varer og tjenester fra forsvarsindustrien i samme periode. Dette er en oppdatering av en tilsvarende analyse som EY gjennomførte i 2015, som undersøkte perioden 2009-2013.

1.1 Bakgrunn og formål

Det er bred enighet i forsvarssektoren om at norsk forsvarsindustri er en viktig bidragsyter til Norges totale forsvarsevne. Forsvarsindustrien bidrar til norsk forsyningssikkerhet gjennom kapasitet og kompetanse på utvikling og produksjon av materiell og tjenester til den norske forsvarssektoren. Forsvarssektoren er ikke stor nok til at det er hensiktsmessig at all relevant kapasitet og kompetanse skal finnes internt i sektoren.¹ Samtidig er forsvarsindustrien helt avhengig av å ha det norske Forsvaret som referansekunde ved salg av forsvarsmateriell til utlandet og politisk understøttelse ved salg til andre lands forsvar.²

Statens kjøp av materiell og tjenester fra forsvarsindustrien har en betydelig kostnadsside. Samtidig får staten, i tillegg til økt beredskap og sikkerhet, inntekter i form av skatter, avgifter og utbytte fra norske forsvarsindustribedrifter. Undersøkelsen som presenteres i denne rapporten vil fokusere på disse kostnadene og inntektene. Statens kostnader knyttet til kjøp av forsvarsmateriell fra de tre største norske forsvarsindustribedriftene målt i omsetning vil sammenlignes med hva bedriftene genererer tilbake til staten i form av skatter, avgifter og utbytte. Rapporten vil således presentere et forenklet «nettoregnskap» for hva staten reelt sett forbruker og får av inntekter fra de største norske forsvarsindustribedriftene. De tre selskapene inkludert i undersøkelsen er Kongsberg Defence & Aerospace AS, Nammo AS og Thales Norway AS.

Selv om funnene i denne undersøkelsen viser at staten sikres betydelige inntekter via skatter, avgifter og utbytte fra de tre største selskapene i norsk forsvarsindustri, tar den ikke stilling til om den norske forsvarssektoren bør anskaffe materiell fra norsk forsvarsindustri fremfor utenlandske leverandører. Dette fordi undersøkelsen ikke gir noen vurdering av om norsk materiell gir mer eller mindre «valuta for pengene» sammenlignet med utenlandsk forsvarsmateriell.

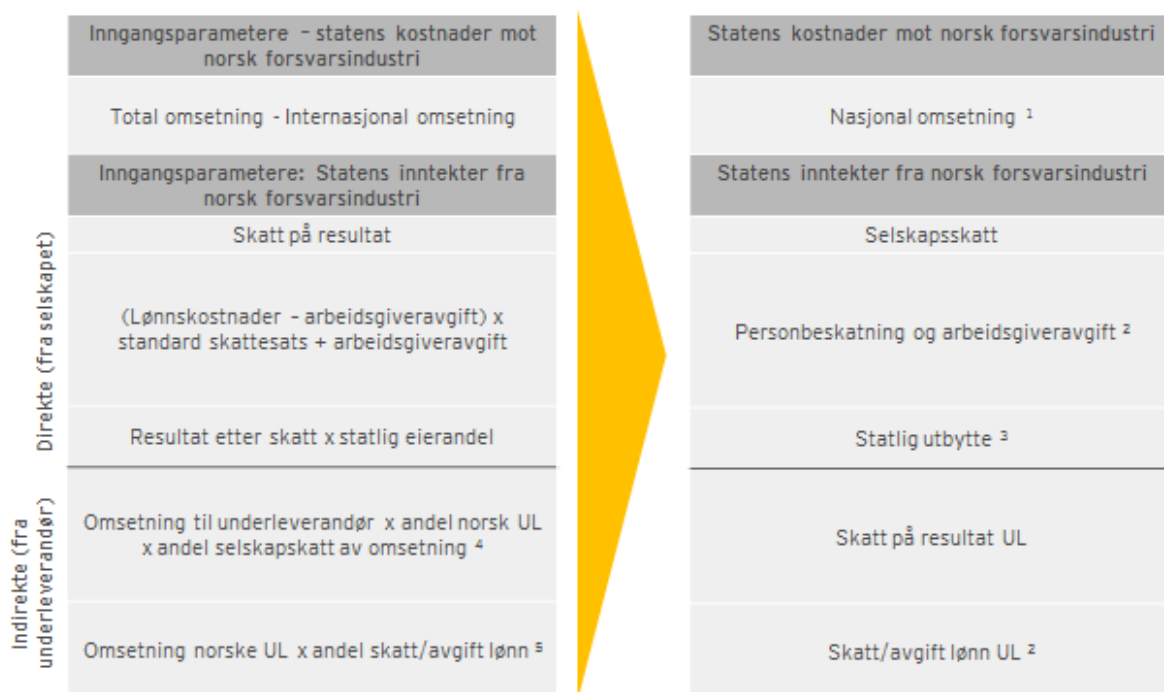
¹ EY, Evaluering av St. meld. 38 (2006-2007) Forsvaret og industrien - strategiske partnere

² Meld. St. 9 (2015-2016) Nasjonal forsvarsindustriell strategi

2 Metode

2.1 Beregningsmodell

Figuren under oppsummerer innholdet i beregningsmodellen som er konstruert for å sammenligne statens inntekter og utgifter mot tre norske forsvarsindustribedrifter. Modellen vurderer de økonomiske effektene av de tre utvalgte selskapene og deres direkte underleverandører. Modellen bygger på flere forutsetninger og begrensninger. Disse er listet under.

Figur 1: Beregningsmodell for å estimere statens forbruk og inntekter mot norsk forsvarsindustri

Forutsetninger og begrensninger for beregningsmodellen

1. All nasjonal omsetning forutsettes å være statens forbruk på anskaffelser av materiell og tjenester fra norsk forsvarsindustri. Statens forbruk gjelder utviklingsprosjekter og økonomisk innsats, investeringsprosjekter og vedlikehold av materiell allerede anskaffet til den norske forsvarssektoren. Modellen tar ikke høyde for eventuelle kostnader staten har i forbindelse med selskapenes internasjonale omsetning (eksport).
2. Personbeskatning er satt lik gjeldende års skattesats på alminnelig inntekt. Denne satsen er lavere for perioden 2014-2016 (27%/25%), enn perioden 2009-2013 (28 %). Det er kun beregnet personbeskatning for selskapenes ansatte i Norge.
3. Statens kostnader knyttet til eierskapsforvaltning er unntatt fra denne undersøkelsen.
4. Profittskatteberegningen forutsetter at underleverandørene har like marginer og skattesats som selskapet de leverer til (grunnet fravær av data). Omsetning til underleverandør er definert som sum varekostnad og andre driftskostnader.

5. Andel skatt/avgift på totale lønnskostnader til norske underleverandører er satt likt det selskapet underleverandøren leverer til (grunnet fravær av data). Undersøkelsen forutsetter også at underleverandørene har en lik andel ansatte i Norge som selskapene de leverer til.

2.2 Datagrunnlag

Datagrunnlaget består hovedsakelig av offentlig tilgjengelige regnskapsdata fra de siste åtte år. Selskapene har i tillegg tilgjengeliggjort nødvendig informasjon som ikke er offentlig tilgjengelig, eller som ikke har hatt et nødvendig detaljnivå.

De deler av datagrunnlaget som er offentlig tilgjengelig:

1. Offentlig tilgjengelige regnskapstall 2009-2016. Dette gjelder Nammo AS og Kongsberg Defence & Aerospace AS.
2. *Aktuelle skattesatser, i dette tilfelle skattesats på alminnelig inntekt. Skattesats for periode 2009-2013 er på 28%, 2014-2015 er på 27% og for 2016 er skattesatsen på 25%.*

De deler av datagrunnlag som *ikke* er offentlig tilgjengelig:

1. Regnskapsinformasjon fra Thales Norway AS. Thales har måttet isolere forsvarsrelaterte aktiviteter fra annen kommersiell aktivitet i regnskapet for denne undersøkelsen.
2. Fordeling av bedriftenes omsetning internasjonalt/nasjonalt. Denne informasjonen er innhentet direkte fra selskapene.
3. Andel av underleverandører som er norske.
4. Antall ansatte. Både totalt antall ansatte og prosentvis fordeling mellom ansatte i Norge og utlandet.
5. Arbeidsgiveravgift betalt til staten for samtlige selskaper.

2.3 Forutsetninger og begrensninger

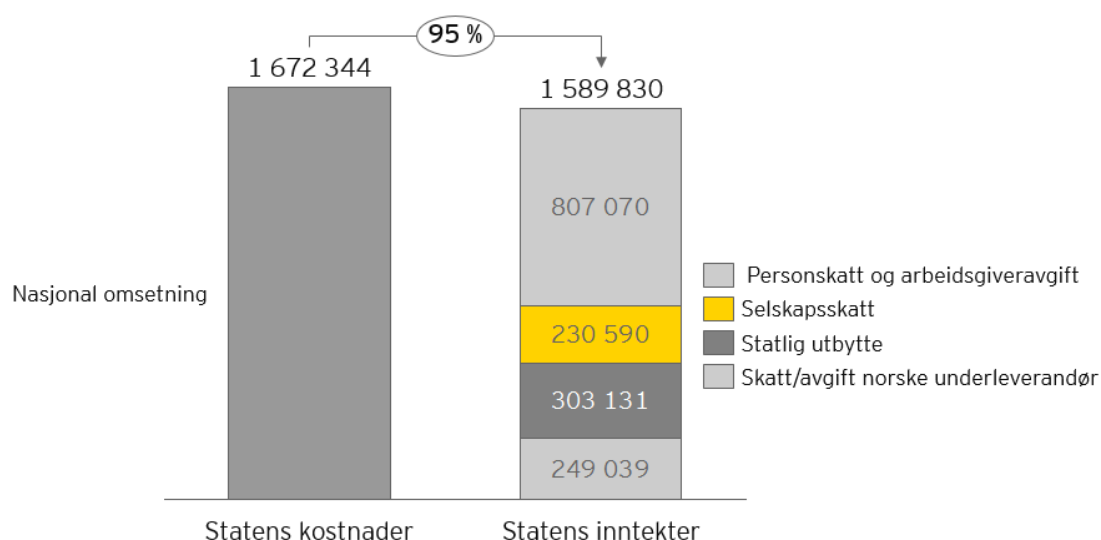
Grunnet oppdragets omfang og tilgjengelig informasjon har undersøkelsen følgende begrensninger og forutsetninger:

1. Undersøkelsen forutsetter at Norge ønsker en egen forsvarsindustri. Undersøkelsen vil derfor heller ikke ta for seg alternativ anvendelse av de statlige midlene forbrukt mot de ulike selskapene. Det vil si eksempelvis om de statlige midlene kunne gitt større økonomisk avkastning i andre prosjekter eller sektorer eller om de ansatte kunne fått større inntekter, og betalt mer i skatter og avgifter, i andre bransjer.
2. Undersøkelsen belyser kun de direkte og indirekte økonomiske konsekvensene av et utvalg selskaper i norsk forsvarsindustri. Effekter som for eksempel påvirkning på nasjonal teknologiutvikling, kompetanseutvikling, spillover i næringsklynger og regional utvikling er grunnet oppdragets omfang ikke inkludert i undersøkelsen.
3. Undersøkelsen vil ikke belyse de sikkerhetsmessige implikasjonene av de utvalgte selskapene, det vil si forsøke å sette en kroneverdi på hvor mye statens kostnader

har bidratt til å øke norsk forsvarsevne.

4. Undersøkelsen inkluderer ikke statens kostnader utover direkte kjøp fra selskapene, som f. eks innkreving av skatt, utgifter knyttet til statlig eierskapsforvaltning, næringsstøtte og utgifter Forsvarsdepartementet har i forbindelse med eksportstøtte.
5. Selskapene som belyses i denne undersøkelsen er valgt av Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening (FSI) i samarbeid med de utvalgte selskapene. Da selskapene som undersøkes ikke er tilfeldig utvalgt/trukket, begrenser resultatene seg til å gi innsikt i de økonomiske konsekvensene av disse selskapene. Dette betyr at resultatene ikke uten videre kan overføres til å gjelde for norsk forsvarsindustri som helhet.

3 Funn og konklusjon

Figur 2: Økonomisk analysemodell av statens kostnader og inntekter mot norsk forsvarsindustri (i 1000 norske kroner)

Som figur 2 viser har staten i gjennomsnitt årlige inntekter som utgjør 95 % av kostnadene fra de tre største forsvarsindustribedriftene i Norge i perioden 2009-2016. Disse inntektene kommer i tillegg til andre positive effekter som forsvarsindustriens bidrag til nasjonal teknologiutvikling, kompetanseutvikling, spillover i næringsklynger og regional utvikling.³ Eksempelvis viste en studie fra 2015 at en økning på 10 % i offentlig finansiert forskning og utvikling innen forsvar og sikkerhet i USA førte til en 3 % økning i privatfinansiert forskning og utvikling i andre sektorer med tilknytning til forsvarsindustrien.⁴ Dette er effekter som ikke er forsøkt prissatt og inkludert i denne undersøkelsen.

Sammenlignet med andre land får den norske staten tilbakeført store deler av sine kostnader mot egen forsvarsindustri. Som eksempel viser studier fra USA og Storbritannia at anskaffelser fra egen forsvarsindustri genererte hhv. 10 og 36 % av anskaffelsesverdien tilbake til staten i form av skatter og avgifter⁵. Det er verdt å merke seg at disse landene har et større hjemmemarked grunnet store nasjonale forsvarsbudsjetter sammenlignet med Norge⁶. I tillegg viser en studie fra European Defence Agency (EDA) fra 2015 at 40 % av statlige kostnader tilbakeføres som skatter og avgifter til EU-land⁷. Som nevnt tidligere er det den høye eksportandelen som sikrer norske myndigheter store inntekter sammenlignet med kostnadene mot egen forsvarsindustri.

³ Torger Reve og Erik W. Jakobsen, 2001, "Et verdiskapende Norge" (2001). Universitetsforlaget

⁴ Moretti, Steinwender og Van Reenen, 2015, "The Intellectual Spoils of War? Defense R&D, Productivity and Spillovers"

⁵ Trevor Taylor and John Louth, 2012, «The destination of the defence Pound», Royal United Services Institute

⁶ Oxford Economics, 2011, Economic Case for Investing in the UK Defence Industry

⁷ European Defence Agency, 2015, The Economic Case for Investing in Europe's Defence Industry

4 Forslag til veien videre

Denne undersøkelsen har kun inkludert direkte kostnader og inntekter til staten fra de tre største selskapene i norsk forsvarsindustri og deres direkte underleverandører. Undersøkelsen utelater dermed en del effekter som ville bidratt til å gi enda bedre innsikt i forsvarsindustriens bidrag til norsk økonomi. Dette er effekter som er noe vanskeligere å kvantifisere som nasjonal teknologiutvikling, kompetanseutvikling, spillover i næringsklynger og regional utvikling. Undersøkelsen utelater også statens kostnader utover kjøp fra industrien, som utgifter til statlig eierskapsforvaltning, eksportstøtte og næringsstøtte. En mer omfattende analyse av hele verdikjeden knyttet til både statens og forsvarsindustriens kostnader og inntekter, ikke kun direkte underleverandører, ville bidratt til å gi et mer kvalifisert bilde av statens «nettoregnskap» knyttet til norsk forsvarsindustri.

Referanser

EY, Evaluering av St. meld. 38 (2006-2007) Forsvaret og industrien - strategiske partnere

European Defence Agency, 2015, The Economic Case for Investing in Europe's Defence Industry

Meld. St. 9 (2015-2016) Nasjonal forsvarsindustriell strategi

Moretti, Steinwender og Van Reenen, 2015, "The Intellectual Spoils of War? Defense R&D, Productivity and Spillovers"

Torger Reve og Erik W. Jakobsen, 2001, "Et verdiskapende Norge" (2001). Universitetsforlaget

Trevor Taylor and John Louth, 2012, «The destination of the defence Pound», Royal United Services Institute

Oxford Economics, 2011, Economic Case for Investing in the UK Defence Industry

EY | Assurance | Tax | Transactions | Advisory

Om EY

EY er en ledende global aktør innen revisjon, skatt, avgift, forretningsjus, transaksjoner og rådgivning. Med 230 000 ansatte i 152 land bidrar vi gjennom våre tjenester og vår kunnskap til å bygge tillit og skape bærekraftig vekst.

Hver dag sørger vi for at privat og offentlig virksomhet og arbeidsliv fungerer bedre - for våre ansatte, våre kunder og samfunnet vi opererer i.

www.ey.no

Navnet EY kan representere den globale organisasjonen eller et eller flere av medlemsfirmaene i Ernst & Young Global Limited, som hver er atskilte juridiske enheter.

Ernst & Young Global Limited, et britisk selskap med begrenset ansvar, yter ingen tjenester til kunder.

www.ey.com

© 2018 Ernst & Young AS
All Rights Reserved

Denne rapporten er ment som en oppsummering av vårt arbeid med det spesifikke oppdraget. EY er kun ansvarlig for rapportens innhold ovenfor Forsvars- og sikkerhetsindustriens forening.